

ІСТОРИЧНИЙ І ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*В.А. Петухов, перший заступник начальника
Кримського факультету Національного ун-ту внутр. справ,
Ю.Ф. Прадід, доктор філол. наук, заступник начальника
Кримського факультету Національного ун-ту внутр. справ*

Державний Прапор України: синьо-жовтий чи жовто-блакитний, чи...?

У конституційному праві України, як, власне, і в інших правознавчих науках, є чимало проблем, для успішного розв'язання яких потрібно залучати дані таких, наприклад, суспільних наук, як історія, філософія, психологія, соціологія, лінгвістика та ін. Щодо використання лінгвістичних знань, то це питання набуває особливої ваги зараз, коли в Україні активно продовжується процес державотворення.

Праці фахівців-юристів і фахівців-лінгвістів, які побачили світ останніми роками, особливо на сторінках такого авторитетного видання, як часопис "Право України" [1], переконують нас у тому, що сьогодні є всі підстави говорити навіть про виникнення на стику правознавства і лінгвістики нової (прикладної) галузі науки – юридичної лінгвістики, предметом якої є вивчення ролі та функцій мови і мовлення в юрисдикційному процесі як у діяхронічному плані, так і на сучасному етапі [2].

Спробуємо на конкретному прикладі показати важливість використання лінгвістичних знань для розв'язання актуальних проблем юриспруденції. Яких кольорів смуги на Державному Прапорі України? На перший погляд таке запитання видається некоректним, адже в п. 2 ст. 20 Конституції України записано: "Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів". У такому випадку виникає ще одне закономірне запитання: "Чому Державні Прапори, які випускає вітчизняна промисловість, складаються з двох горизонтальних смуг голубого і жовтого кольорів?" Відповіді на це запитання можуть бути дві: або кольори Державного Прапора не відповідають Конституції держави, або допущена неточність в її тексті. Третього варіанту відповіді, на нашу думку, бути просто не може.

Спробуємо розібратися в ситуації, що склалася. Найперше з'ясуємо, однакові, близькі чи різні за значенням слова **синій** і **голубий**. Звернемося до плумачного "Словника української мови": "Синій, а, е. Який має забарвлення одного з основних кольорів спектра – середній між голубим і фіолетовим" [3, т. 9, с. 182-183]; "Голубий, а, е. Який має забарвлення одного з основних кольорів спектра – середнього між зеленим і синім; кольору ясного неба; світло-сірий, блакитний" [1, т. 2, с. 118]. Такі ж плумачення значень слів **синій** і **голубий** подаються і в "Большом толковом словаре русского языка" [4, сс. 1187, 216].

Як бачимо, слова **синій** і **голубий** різні за значенням, а тому не можуть вступати в синонімічні зв'язки між собою. Такий висновок підтверджується і відкритими синонімічними рядами, поданими в академічному "Словнику синонімів української мови":

Синій (який має колір сивки і т. ін.); **волопоковий** (кольору волопок); **пасильковий** (яскраво-синій, як у пасильків); **кубовий**, **індиговий** (густо-синій); **ультрамариновий** електрик (яскраво-синій); **сапфіровий**, **сапфірний** (кольору сапфіру). – Пор. **блакитний** [5, т. 2, с. 614];

Блакитний (який має колір ясного неба, лазурі, бірюзи і т. ін.); **голубий**; **лазуровий** поет., **лазурний** поет. (кольору лазурі – перев. із сл. небо, море, із сл. колір, відтінок і т. ін.); **небесний** (перев. про колір, відтінок); **бірюзовий** (кольору бірюзи – блакитний або зеленувато-блакитний); **аквамариновий** (кольору аквамарину – блакитно-зелений або блакитний); **барвінковий** (кольору квітів барвінку). – Пор. **синій** [5, т. 1, с. 68-69].

Тепер спробуємо порівняти значення слів **голубий** і **блакитний**. Оскільки значення слова **голубий** подано вище, доведеться лише з'ясувати за "Словником української мови" значення слова **блакитний**: "Блакитний, а, е. Небесно-голубого кольору; **голубий**" [3, т. 1, с. 196]. Таким чином, значення слів **голубий** і **блакитний** близькі за значенням, а, отже, перебувають у синонімічних відношеннях. Про це свідчить також синонімічний ряд до слова **блакитний** у "Словнику синонімів української мови", наведений вище, до складу якого входить і слово **голубий**.

І ще про один аспект цієї проблеми. Дуже часто доводиться чути з уст дикторів радіомовлення і телебачення, читати на шпальтах газет і часописів фразу про **жовто-блакитний** кольори Державного Прапора України. Чи правомірне таке висловлювання? Звичайно ні, таке висловлювання можна назвати "неконституційним", бо, як вище зазначалося, Державний Прапор України складається зі смуг **синього** і **жовтого** кольорів, тобто є **синьо-жовтий**. Якщо ж навіть припустити, що верхня смуга **голубого** чи **блакитного** кольорів, то правильніше буде сказати **голубо-жовтий** чи **блакитно-жовтий**, оскільки загальноприйнятий в образотворчому мистецтві порядок називання кольорів такий: спочатку йде назва кольору верхньої смуги, а вже потім нижньої [6, с. 67].

Принагідно хотілося б звернути увагу ще на один момент, який яскраво свідчить про те, що в радянські часи навіть мовознавча наука не могла нехтувати ідеологічними постулатами. У "Словнику української мови" слово **жовто-блакитний** подається як таке, що має два значіння: "Жовто-блакитний, а, е. 1. Який поєднує в собі **жовтий** і **блакитний** кольори. 2. іст. Стос. до української буржуазно-націоналістичної контрреволюції, що мала прапор такого кольору" [1, т. 2, с. 541]. Друге значення, як бачимо, яскраво забарвлене в "радянський колір".

Для підтвердження висловлених вище лінгвістичних міркувань щодо кольорів Державного Прапора України звернемося до класифікації кольорів, прийнятих у теорії образотворчого мистецтва. За однією з класифікацій виріз-

Крім чистих спектральних кольорів, на думку А. Рибнікова, існують ще кольори бліді, згаслі, зламані. Бліді кольори – це кольори, отримані з спектральних кольорів шляхом домішок більшої чи меншої кількості білого кольору. Згаслі кольори – це кольори, одержані тим самим шляхом, але й бліді, але з певною домішкою чорного кольору. І, нарешті, зламані кольори, отримані шляхом домішок до якогось кольору певної кількості інших кольорів [8, с. 33].

Насамкінець наведемо ще й аргументи учених-фізиків щодо розрізнення кольорової гами. Колір будь-якого тіла, стверджують вони, сприймається нами завдяки тому, що тіла пропускають або відбивають частину світлових променів, що падають на них. Таке поглинання і відбиття променів вибіркове для кожного тіла. Так що ми бачимо колір тіла таким, який відповідає сумарному ефекту змішування між собою окремих променів, що входять в спектр. Наприклад, коли від поверхні тіла відбиваються тільки зелені або червоні промені, а решта поглинаються, ми бачимо тіло жовтим. Коли від поверхні тіла відбиваються головним чином червоні промені і меншою мірою оранжеві і жовті, ми бачимо тіло червоним. При повному відбитті променів тіло сприймається білим, а при майже повному поглинанні променів – чорним.

Ми спробували довести, залучивши для аналізу і більшої переконливості висновків аргументи з лінгвістики, образотворчого мистецтва, фізики, що синій і голубий – це абсолютно різні за змістом поняття, абсолютно різні за значенням слова, а, отже, заміняти синьої смуги на Державному Прапорі України на голубу, як і навпаки, недопустима.

Таким чином, Верховній Раді України слід терміново внести поправку до п. 2 ст. 20 чинної Конституції України, в якому говориться: *“Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього (виділено курсивом нами – Ю.П.) і жовтого кольорів”, де слово синього замінити на слово голубого. Можна піти й іншим шляхом – скасувати циркуляр всім, хто причетний до виписки Державних Прапорів, з вимогою строго дотримуватися положень п. 2 ст. 20 чинної Конституції України.*

Перший варіант, на нашу думку, складніший, але доцільніший і справедливіший з огляду на історичне минуле українського народу.

Список літератури:

1. Дня, наприклад, праці: Артикула Н. Нові підходи до мовної підготовки майбутніх юристів і викладачів права // *Право України*. – 1997. – № 12. – С. 58-60; Копиленко О. Мовні проблеми в українській політичній думці та законодавстві 1917-1920 рр. // *Право України*. – 1998. – № 9. – С. 44-48; Десюцько М. Правові питання вивчення принципу національної мови в кримінальному судочивстві // *Право України*. – 1999. – № 4. – С. 66-67, 78; Токарська А. Культура ділового мовлення: статі і проблеми // *Право України*. – 1999. – № 11. – С. 58-60; Харитонов С., Підсиритора О. Деякі міркування з приводу нормотворчості // *Право України*. – 2000. – № 8. – С. 81-84; Дадерко Л. Культура і стиль обвинувальної промови прокурора // *Право України*. – 2000. – № 11. – С. 134-138; Литвин Т. Можливості судово-лінгвістичної експертизи на початку XXI ст. // *Право України*. – 2001. – № 1. – С. 130-133 та ін. 2. Док. про це дня, праці Праща Д.Ф. Юридична лінгвістика як окрема галузь знань // *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ*. – 2001. – № 3. – С. 246-253; Місце юридичної лінгвістики в системі наук // *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. – 2001. – № 15. – С. 68-72; Зв'язок юридичної лінгвістики з іншими правознавчими науками // *Матеріали III звітної науково-практичної конференції професорсько-викладацького та курсантського складу Кримського факультету*

тету Національного університету внутрішніх справ: У 2 ч. – Сімферополь: Доля, 2001. – Ч. 2. – С. 137-143; Юридична лінгвістика – нова наукова спеціальність // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2001. – № 2. – С. 112-118 та ін. 3. Словник української мови: В 11 т. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 2, 9. 4. Большой толковый словарь русского языка. – СПб: Норинк, 1998. – 1536 с. 5. Словник синонімів української мови: В 2 т. – К.: Наукова думка, 1999. – Т. 1-2. 6. Одинорадова Н.В. Матеріали в образотвірному мистецтві: Посібник для учителів. – М.: Просвещение, 1983. – 144 с. 7. Вилбер Ж. Живопись и ее средства. – Л.: Искусство, 1961. – 240 с. 8. Рыбникова А. Техника масляной живописи. – М.: Л.: Искусство, 1937. – 217 с.

Надійшло до редакції 28.11.2001 р.

*О.В. Тимощук, доктор юрид. наук,
заст. начальника Кримського факультету
Національного ун-ту внутр. справ з навчальної роботи*

Таврійська науково-педагогічна школа (1918–1921 рр.)

За десятиріччя існування сучасної української держави в галузях народної освіти та науки виявлено чимало тенденцій, процесів, проблем, які потребують окремої уваги нашого суспільства. Серед них незаперечним є неабиякий ріст популярності професії юриста і пов'язаний з цим процес виникнення в Україні великої кількості навчальних закладів, що готують фахівців за спеціальностями цієї професії. В їх числі державні: юридичні факультети національних та державних університетів, відомчі академії та інститути, а також недержавні навчальні заклади. Проте на сьогодні у середовищі українських юристів-практиків, а також науковців немає вагомих контраргументів з приводу ствердження того, що успішний розвиток сучасної вітчизняної юридичної науки забезпечується насамперед навчальними закладами та науково-дослідними установами, зосередженими ще з доратянських та радянських часів у традиційно відомих в юридичному світі центрах: Києві, Харкові, Львові, Одесі.

Разом з тим є очевидним, що розбудова незалежної правової держави, становлення громадянського суспільства в Україні сприяють зростанню освітнього та наукового юридичного потенціалу і в інших регіонах країни. Врегітріпт це знаходить організаційно-правове оформлення з боку органів вищої державної влади. Одним з таких прикладів є постанова Кабінету Міністрів України № 1491 від 16 листопада 2001 р. про створення Кримського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ. Це урядове рішення стало наслідком копійної роботи ректорату Університету, основна навчальна база якого розташована в м. Харкові, із підготовки науковців, насамперед юридичного профілю, в кримському регіоні. На початок 2002 р. тут на постійній основі працює навіть більше докторів та кандидатів юридичних наук, ніж на юридичному факультеті Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського або кримських філіальних відділень Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого та Одеської національної юри-